

מז דיני ברכת התורה, וכו' סעיפים:

- א. ^(א) ברכת התורה צריך ^(ב) לומר בה ^(ג) מאד: ^(ד) ב. צריך לברך בין למקרא בין למשנה בין למקרא. הגה ^(ה) בין למדרש (טו): ^(ו) ג. * והכתוב ^(ז) בברכי תורה * אף על פי שאינו קורא צריך לברך: ^(ח) ד. * והמנהג בברכי תורה ^(ט) אינו צריך ^(י) לברך: ^(יא) והוא הדין ^(יב) דכיוול ^(יג) לפסק דין בלא נתינת

שערי תשובה

בתורה, עין בלבד, אם כן גם בספר דברים אשרנו שאנו משימים כר' שפיר נקטין גם מה שאומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וכן המנהג שאפילו המושפלים בבקר השכם ואומרים קריאת שמע קטנה קדם עמוד השחר אף על פי כן מסיימים בה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

• לומר. עין באר היטב וצין בשאגת אריה סימן כד שהורו דברכת התורה דאורייתא, ולשם בסימן כה נכתב דמכל מקום אם נסתפק אם אמר ברכת התורה אם לא, לא יברך אלא אשר כתר גבו שיהיה מעלה שבברכות, וזה דלא כמו שכתב בשם פרי חדש ויד אהלן. אף במחזיק ברכה דעור דשב ואל תעשה צריך ובפסק לא יחזור ויברך, והביא ראיה מלשון הרמב"ם וכתב שכן נכתב במטה יהודה, עין שם. וצין בגרפי יוסף דאפילו דמי מדאורייתא, בוודאי הדין עם הש"ו ומגן אברכים: * אף על פי שאינו קורא. ואם הוא כותב ומעמיק וכוונתו רק כדי להרחיק ממנו, אפשר דאפילו בקורא תכבות גם כן אין צריך לברך, דאין זה בכלל למד. וצין בסימן לח במגן אברכים סעיף קטן ח. ולפי זה אפילו אם הוא שכיב לכתב סת"ם, ודינא הוא צריך לקרות בפיו הדברים שכותב, אפשר דאין לו לברך על זה ברכת התורה, וצין כש"ו שכתב דאפילו לרעת המחבר דכתיבה הוא כדבור, אם פועלתו הוא רק כדי להרויח ממנו אין זה בכלל למד, ונש' לדחות, דשם כיוון שכוונתו הוא רק כדי להרויח אין נחשב ככתיבה לדבור, מה שאין כן בדבור ממש אפשר דלא נפקא מכלל דברי תורה בכל גווי, וצריך ציון. ולענין מעשה יש להחמיר אם החשיב בבקר לכתב סת"ם, לברך ברכת התורה מתחלה וכלאמר אחר כך הפסוקין שנותנין: ד' * המנהג בברכי תורה וכו'. עין בבאור הגר"א שמתקשה על זה, דהלא הרהור בתורה הוא גם כן מצוה, ברכתיב והגית בו יומם ולילה, ובנשמת אדם רוצה לדחות הקשאי, ועין בכנין עולם שמישי על הנשמת אדם ומסכים להגר"א. אמנם מה דמשמע שם מנה דלהגר"א הרהור בתורה הוא כדבור ממש, ומחמת זה כתב שם דמה שכתב הרמ"א בסימן סח דמי שלומד על ידי הרהור וכו' לית בה אסורא וכו', הוא אולי לשיטתו בבאן דמסכים בהג"ה להחמיר דאפילו בתורה הרהור לאו כדבור דמי, מה שאין כן לשיטת הגר"א יתה אסורא אפילו על ידי הרהור, דחשיב חפסק בברכות קריאת שמע. ולענין דיעת לא כון יפה, דגם הגר"א מודה דאפילו בתורה הרהור לאו כדבור, אלא דסיניא לה דגם הרהור הוא מצוה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, וכן משמע לשונו להמעין בו היטב. ועוד דאין בורח לדברי, דא לאו חכי מאי חקש הגמרא בשבת קג ע"א מי אמר ר' יוחנן הרהור לאו כדבור דמי, והא אמר ר' יוחנן בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המדרש וכו', הכא נמי כתיב ולא יראה כף ערות דבר וכו', הלא לענין דברי תורה לכלי עלמא הרהור כדבור, ואם כן אפילו אם ולא יראה קאי על זה, גם כן הרהור אסור, אלא ודאי כמו שכתבנו, ודוק:

באור הלכה

ג * הכותב בדברי תורה. עין במשנה בורה כמה שכתבתי ולענין מעשה וכו', הלא חמא הש"ו ומגן אברכים והגר"א כלם הסכימו דהוי כהרהור, ואף דהפרי מגדים מציד דצריך לברך, הינו, משום והוא מציד בסימן סח וצ"ל דהנהיך הרהור דמי מדאורייתא, ודלא כפרי חדש, אבל לפי מה שכתבנו שם בסימן סח דכמעט כל הראשונים והאחרונים סוברים דהרהור לאו כדבור דמי מדאורייתא, בוודאי הדין עם הש"ו ומגן אברכים: * אף על פי שאינו קורא. ואם הוא כותב ומעמיק וכוונתו רק כדי להרחיק ממנו, אפשר דאפילו בקורא תכבות גם כן אין צריך לברך, דאין זה בכלל למד. וצין בסימן לח במגן אברכים סעיף קטן ח. ולפי זה אפילו אם הוא שכיב לכתב סת"ם, ודינא הוא צריך לקרות בפיו הדברים שכותב, אפשר דאין לו לברך על זה ברכת התורה, וצין כש"ו שכתב דאפילו לרעת המחבר דכתיבה הוא כדבור, אם פועלתו הוא רק כדי להרויח ממנו אין זה בכלל למד, ונש' לדחות, דשם כיוון שכוונתו הוא רק כדי להרויח אין נחשב ככתיבה לדבור, מה שאין כן בדבור ממש אפשר דלא נפקא מכלל דברי תורה בכל גווי, וצריך ציון. ולענין מעשה יש להחמיר אם החשיב בבקר לכתב סת"ם, לברך ברכת התורה מתחלה וכלאמר אחר כך הפסוקין שנותנין: ד' * המנהג בברכי תורה וכו'. עין בבאור הגר"א שמתקשה על זה, דהלא הרהור בתורה הוא גם כן מצוה, ברכתיב והגית בו יומם ולילה, ובנשמת אדם רוצה לדחות הקשאי, ועין בכנין עולם שמישי על הנשמת אדם ומסכים להגר"א. אמנם מה דמשמע שם מנה דלהגר"א הרהור בתורה הוא כדבור ממש, ומחמת זה כתב שם דמה שכתב הרמ"א בסימן סח דמי שלומד על ידי הרהור וכו' לית בה אסורא וכו', הוא אולי לשיטתו בבאן דמסכים בהג"ה להחמיר דאפילו בתורה הרהור לאו כדבור דמי, מה שאין כן לשיטת הגר"א יתה אסורא אפילו על ידי הרהור, דחשיב חפסק בברכות קריאת שמע. ולענין דיעת לא כון יפה, דגם הגר"א מודה דאפילו בתורה הרהור לאו כדבור, אלא דסיניא לה דגם הרהור הוא מצוה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, וכן משמע לשונו להמעין בו היטב. ועוד דאין בורח לדברי, דא לאו חכי מאי חקש הגמרא בשבת קג ע"א מי אמר ר' יוחנן הרהור לאו כדבור דמי, והא אמר ר' יוחנן בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המדרש וכו', הכא נמי כתיב ולא יראה כף ערות דבר וכו', הלא לענין דברי תורה לכלי עלמא הרהור כדבור, ואם כן אפילו אם ולא יראה קאי על זה, גם כן הרהור אסור, אלא ודאי כמו שכתבנו, ודוק:

באר היטב

(ב) לומר. אם ברכת התורה דאורייתא הוא או מדרשן, עין בספר פני משה חלק א סימן א, והפרי חדש נכתב בשם הפוסקים דהני מדאורייתא, ונפקא מנה שאם נסתפק אם ברוך אם לא חוזר ומברך כל הברכות אף על גב דליקא מדאורייתא אלא ברכה אחת, יד אהלן. וצין בספר אליה רבה, התפלה שיאמר קדם ברכת התורה: (ג) בדברי תורה ודוקא כותב ספרים לעצמו דרך למוד ומכין מה שהוא כותב, אבל סופר שמעמיק ספר ואינו מבקש להקין מה שהוא כותב אין צריך לברך, והוא הדין אם כותב אגרת שלומים אף שכותב איזה פסוקים אין צריך לברך, מגן אברכים וט"ז: (ד) לברך.

להוסקים בנפסק חזר ומברך מכל מקום באשה אף על פי שעם היא מברכת ברכת התורה, אם נסתפקא אינה חתרת לברך שנית, עין שם: • לברך. עין באר היטב. וצין קטן מבאר דלענין ברכת התורה אין צריך שילמד מיד ושישקא דהרהור בדברי תורה על כל פנים לא מקרי חפסק, ואפשר נפיקו שאם לא ידעו או לא ידעו אחרת, וצין שיעברך להפסיק בשיחה ולכן יש לו להוציא בפה דברי תורה מיד אחר הברכה. וצין בהלכות עניות חלק שש אף על פי ששקא וידע ומהרהר, ששא יצאע איזה ענין שיעברך להפסיק בשיחה ולכן יש לו להוציא בפה דברי תורה מיד אחר הברכה. וצין בהלכות עניות חלק

משנה בורה

עין שם, וצין בסימן נח במשנה בורה סעיף קטן ה שהעמקתי שם דברי הלבד, ואמר אמה הוא עד שלא נברא העולם ולא עד שלא בראת [ואחרונים]:

א (א) ברכת התורה. עין בשאגת אריה סימן כד דמסיק שברכת התורה הוא מן התורה, ולכן אם נסתפק לו אם ברוך ברכת התורה (א) חוזר ומברך. ומכל מקום כיון שהוא לו ספק, (א) לא יברך אלא ברכת אשר בחר בנו שהיא המעלה שבברכות, כדאינתא בגמרא. וצין בשערי תשובה שהביא בשם קצת אחרונים דסוברין דמסיק לא יחזר ויברך. וקצאמת קשה מאד לסמוך עליהם אחר דהרבה ראשונים ואלא חמא הרמב"ם והחמ"ד ורש"פ פירק שלשה שאלו סוברים דברכת התורה הוא מן התורה, וידוע שענין מי שאינו מברך על התורה גדול מאד. אף אם נפר זה לאתר התפלה שכתב ברוך ברכת אלהיך רבה, אפשר דיש להקל בזה אפילו אם לא למד תכף לאתר התפלה (פרי מגדים בסמיהת). ואם יכול לבקש מאחר שיוציאו בברכת התורה, או שיכוון לבתחלה בברכת אלהיך רבה לפטר וללמד תכף לאתר התפלה, מה טוב. ובפרט לפי מה שמשאצי אחר כך בספר מאמר מרדכי שמביא בשם הלבד ועלת תמיד גם כן דהוא מדרבנן, כדאי צריך לומר לבתחלה לעשות כן. ובכרת התורה בצבור, לכלי עלמא דרבנן משום כבוד הצבור, שהרי כבר ברוך בשמירת [ואחרונים]: (ב) מאד. שלא ללמד עד שיברך. ויברך אותה בשמחה גדולה, דמצינו שאמרו תז"ל: על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזכם תורתי, ואמרו תז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אבדה הארץ, שישאל היו עוסקים בתורה, ומצינו שכל זמן שהיו עוסקים בתורה ותר הקדוש ברוך הוא על עונותיהם, ולכן לא ידעו על מה אבדה, והקדוש ברוך הוא הביתן לכותב ידע כי אף על פי שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם למד התורה, אלא כמו שלומדין שאר תכמות ולכן לא ברכו ברכת התורה, שלא היתה התורה תשובה בעיניהם, ולכן לא הגנה. ולכן צריך לומר מאד ולתן הודאה על שכתב בנו ונתן לנו כלי תמדת. גם אמרו תז"ל, שאינו זוכה חס ושלום להיות לו כן תלמיד תכם עבור זה שאינו נזהר בברכת התורה: ב (ג) בין למדרש. והמתבר (א) גם כן מודה בזה, אלא דסיניא לה דהוא בכלל מקרא: ג (ד) היותה.

סיניא לה דכתיבה צריך מהרהר, והשעם יש אומרים משום (א) דעבד מעשה, ויש אומרים, (א) דרך הכותב להוציא תבות מפיו בשעת הכתיבה. וכל זה כותב ספרים לעצמו דרך למוד ומכין מה שהוא כותב, אבל (א) סופר שמעמיק ואינו מבקש להקין אין צריך לברך דאין זה למד, וכל שכן אם כותב איזה פסוק באגרת הרשות לדבר צחות אין צריך לברך, כיון שאינו מתכוון ללמד. ולענין מעשה (א) הסכימו האחרונים שלא לסמוך על דעת המתבר לברך על הכתיבה לבדה בכל גווי, שהרי מכל מקום אינו רק מהרהר בדברי תורה, אלא ראוי לכל כותב בדברי תורה שיוציא מפיו קצת תבות, להנצל מברכה לבשלה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או ברייתא דאלו דברים אחר הברכה כמו שנותנין: ד (ה) אינו צריך. דהרהור לאו כדבור דמי. ולפי זה יש לומר לאותן (א) הלומדים בעיני מתוך הספר שיהיו להוציא קצת דברי תורה בפה אחר הברכה, אם אינו אומר פסוקי ברכת כהנים או שאר דברי תורה אחר הברכה כמו שנותנין: (ו) דכיוול וכו'. נראה, דוקא לפסק דין בין פצלי דיניו, דאינו דרך למד, אבל ללמד דין בספר בלי טעם, מברך, דלא גרע מכותב ומשה יהודא בסימן זה: (ז) לפסק. שהשעם שהוא עקר הדין

שער הציון

א (ב) וכן כתבו פרי חדש ומה אדם ודוד המלך: (ג) שאגת אריה ודוד המלך: (ד) פרי חדש: ג (ה) לברש: (ו) פלמדי דבני יתה ומה אדם: (ז) אחרונים: (ח) ט"ז ומגן אברכים ומה אדם: ד (ט) ש"ו: